

Innst. 174 S

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:158 S (2010–2011)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Bent Høie, Sonja Irene Sjøli og Michael Tetzschner om å styrke pasientenes rettigheter ved fastsettelse av frist for behandling og ved brudd på behandlingsfristen

Til Stortinget

Sammendrag

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide forskrift til pasientrettighetsloven § 2-1 som sikrer:

- a) at pasienten samtidig med fastsettelse av en individuell frist for behandling også gis informasjon om behandlingstid og -sted.
- b) at det helseforetaket som har ansvar for å gi helsehjelpen, også får plikt til å informere HELFO umiddelbart dersom den individuelle behandlingsfristen ikke kan overholdes, og at HELFO da får ansvar for å gi pasienten et behandlingstilbud. Pasienten skal informeres om dette på en forståelig måte, og slik at det styrker muligheten for at pasientens rettigheter blir ivarettatt.»

Innledningsvis i dokumentet refereres pasientrettighetsloven § 2-1.

Det vises til at når pasienter gis en individuell frist for behandling, vil de vanligvis få et brev fra helseforetaket der det gis en antydning om når pasienten kan forvente å få et behandlingstilbud. Hvis behandlingsfristen brytes, overtar Helseøkonomiforvaltningen, HELFO, ansvaret for å gi pasienten nødvendig

helsehjelp, og dette skal pasienten få informasjon om. Pasienten må selv ta kontakt med HELFO for å få behandling ved en helseinstitusjon som HELFO har inngått en avtale med.

Forslagsstillerne mener at det er etablert en for høy barriere for innfrielse av denne pasientrettigheten, og at en slik barriere også fungerer diskriminerende overfor enkelte pasienter som ikke har mulighet til å gjøre en betydelig egeninnsats for å gjøre sine rettigheter gjeldende. Dette fører etter forslagsstillerne mening til at denne rettigheten først og fremst kommer ressurssterke pasienter til gode, mens de som ikke har slike ressurser, ikke får innfridd denne rettigheten.

Forslagsstillerne mener også at dagens system virker tungvint og ressurskrevende, og at det vil styrke rettssikkerheten og redusere byråkratiet dersom pasienten får informasjon om behandlingstid og -sted samtidig som fristen blir fastsatt.

Forslagsstillerne mener videre at dagens krav om at pasienten selv skal ta kontakt med HELFO ved brudd på behandlingsfristen, ikke er i samsvar med lovens intensjon, som er å sikre at pasienten får behandling i rett tid. De mener at det må være helseforetakets ansvar å ta kontakt med HELFO når det vet at det ikke er i stand til å innfri retten til behandling innenfor den medisinske fastsatte tidsfristen.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Thomas Breen, Are Helseth, Tove Karoline Knutsen, Sonja Mandt og Wenche Olsen, fra Fremskrittspartiet, Jon Jæger Gåsvatn, Kari Kjønås Kjos og Per Arne Olsen, fra Høyre, lederen Bent Høie,

Sonja Irene Sjøli og Erna Solberg, fra Sosialistisk Venstreparti, Geir-Ketil Hansen, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, og fra Kristelig Folkeparti, Laila Dāvøy, deler forslagsstillernes bekymring om at verken praktiseringen av dagens system ved fastsettelse av individuell frist og innkalling eller praktiseringen av regelverket ved brudd på frist for nødvendig helsehjelp fungerer godt nok.

Komiteen viser til helse- og omsorgsministerens brev av 9. november 2011, der statsråden meddeler at hun deler forslagsstillernes virkelighetsoppfatning slik den kommer til uttrykk i saksfremlegget, både hva gjelder praktiseringen av dagens system med fastsettelse av individuell frist og innkalling, og hva gjelder praktiseringen av regelverket ved brudd på frist for nødvendig helsehjelp.

Komiteen merker seg at helse- og omsorgsministeren i brevet påpeker at det er behov for å gjennomgå, og antagelig forbedre, regelverket vedrørende fastsettelse av individuell frist og innkalling av pasienter. Komiteen merker seg videre at statsråden i det samme brevet viser til at departementet nå utreder ulike alternativer til nytt regelverk som passer for alle de ulike pasientforløpene, og at forslaget fra representantene om at pasienten samtidig med fastsettelse av individuell frist for behandling også gis informasjon om behandlingstid og -sted, vil bli vurdert i dette arbeidet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at statsråden peker på at forslaget om at helseforetak umiddelbart skal informere om fristbrudd til HELFO, vil kunne bryte med pasientenes selvbestemmelsesrett, og at det kan være problematisk ut fra bestemmelser om taushetsplikt.

Flertallet viser til statsrådets brev som beskriver at det allerede er iverksatt et arbeid for å gjennomgå de forhold som tas opp i representantforslaget. Flertallet mener en slik gjennomgang er nødvendig og imøteser konklusjonene fra dette arbeidet.

Flertallet foreslår at dokumentet vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til Legeforeningens høringsnotat, der Legeforeningen gir sin støtte til forslaget og peker på at disse tiltakene både vil bidra til mer lik tilgjenge-

lighet til spesialisthelsetjenesten og til å dempe sosial ulikhet i helse, samt bidra til mer effektiv informasjon flyt og bedre behandlingsforløp også når den individuelle behandlingsfristen ikke overholdes.

Disse medlemmer mener det er behov for å bedre regelverket både hva gjelder fastsettelse av individuell frist og innkalling av pasienter, og regelverket ved brudd på frist for nødvendig helsehjelp.

Disse medlemmer mener at den støtte som statsråden i sitt svarbrev til komiteen gir til problembeskrivelsen i dokumentet, og den åpne holdningen til forslagene som fremmes, understreker det sterke behovet for å bedre dette regelverket.

Disse medlemmer merker seg også at styreleder i Helse Sør-Øst, Bente Mikkelsen i Aftenposten 8. september 2011 uttalte: «Derfor må pasientene si fra til sine behandlere hvis de ikke får en innkalling, eller oppdager at frister ikke blir overholdt.» Disse medlemmer vil i denne sammenheng, uten å drøfte uttalelsens kontekst, nøye seg med å påpeke at dette viser at systemet ikke fungerer som det skal, og at det er uholdbart at det skal være pasientens ansvar å holde oversikt over, purre på og følge opp helsevesenet fordi rutiner ikke ivaretas.

For disse medlemmer er det grunnleggende at helsevesenet skal utformes på en måte som sikrer at alle pasienter får den behandling de har krav på og rett til, og at regelverk og rutiner må tilpasses de store forskjeller det er mellom pasienters kapasitet og evne til å hevde sine rettigheter. Disse medlemmer viser til at Legeforeningen i sitt høringsnotat også understreker at disse forslagene kan bidra til å «dempe sosial ulikhet i helse» samt bidra til «mer lik tilgjengelighet i spesialisthelsetjenesten».

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide forskrift til pasientrettighetsloven § 2-1 som sikrer:

- a) at pasienten samtidig med fastsettelse av en individuell frist for behandling også gis informasjon om behandlingstid og -sted.
- b) at det helseforetaket som har ansvar for å gi helsehjelpen, også får plikt til å informere HELFO umiddelbart dersom den individuelle behandlingsfristen ikke kan overholdes, og at HELFO da får ansvar for å gi pasienten et behandlingstilbud. Pasienten skal informeres om dette på en forståelig måte, og slik at det styrker muligheten for at pasientens rettigheter blir ivaretatt.»

Forslag fra mindretall**Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti:***Forslag 1*

Stortinget ber regjeringen utarbeide forskrift til pasientrettighetsloven § 2-1 som sikrer:

- a) at pasienten samtidig med fastsettelse av en individuell frist for behandling også gis informasjon om behandlingstid og -sted.
- b) at det helseforetaket som har ansvar for å gi helsehjelpen, også får plikt til å informere HELFO umiddelbart dersom den individuelle behandlingsfristen ikke kan overholdes, og at HELFO da får ansvar for å gi pasienten et behandlingstilbud. Pasienten skal informeres om dette på en forståelig måte, og slik at det styrker muligheten for at pasientens rettigheter blir ivaretatt.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 14. februar 2012

Bent Høie

leder

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Komiteen viser til representantforslaget og merknadene og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:158 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Bent Høie, Sonja Irene Sjøli og Michael Tetzschner om å styrke pasientenes rettigheter ved fastsettelse av frist for behandling og ved brudd på behandlingsfristen – vedlegges protokollen.

Laila Dævøy

ordfører

Vedlegg**Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråden til helse- og omsorgskomiteen, datert 9. november 2011****Dokument 8:158 S (2010-2011) Representantforslag fra Bent Høie, Sonja Irene Sjøli og Michael Tetzchner om å styrke pasientenes rettigheter ved fastsettelse av frist for behandling og ved brudd på behandlingsfristen**

Jeg viser til Dokument 8:158 fra Stortinget ved oversendelse av 4. oktober 2011.

I fremlegget ber representantene Bent Høie, Sonja Irene Sjøli og Michael Tetzchner regjeringen om:

”å utarbeide forskrift til pasientrettighetsloven § 2-1 som sikrer:

- a) *at pasienten samtidig med fastsettelse av en individuell frist for behandling også gis informasjon om behandlingstid og -sted.*
- b) *at det helseforetaket som har ansvar for å gi helsehjelpen, også får plikt til å informere HELFO umiddelbart dersom den individuelle behandlingsfristen ikke kan overholdes, og at HELFO da får ansvar for å gi pasienten et behandlingstilbud. Pasienten skal informeres om dette på en forståelig måte, og slik at det styrker muligheten for at pasientens rettigheter blir ivaretatt.”*

Fastsettelse av individuell frist - behov for gjennomgang av regelverket

Jeg er enig med forslagsstillerne i at praktiseringen av dagens system med fastsettelse av individuell frist og innkalling av pasienter ikke fungerer godt nok. Det er behov for å gjennomgå og antagelig forbedre regelverket på dette området. Jeg er opptatt av at regelverket skal understøtte gode og forsvarlige pasientforløp, slik at pasientene får rett helsehjelp, på rett sted, til rett tid. I høringsnotat til forslag til ny lov om kommunale helse- og omsorgstjenester (s. 410 - 413) reiste departementet spørsmål ved om gjeldende regelverk i pasientrettighetsloven kapittel 2 på en god nok måte egner seg for å oppfylle formålet med bestemmelsene. Departementet la frem ulike problemstillinger som vi ba høringsinstansene om å kommentere. Etter en oppsummering av høringsuttalelsene fant departementet at det var behov for å se nærmere på bestemmelsene i pasientrettighetsloven kapittel 2, jf. s. 265 i Prop. 91 L (2010-2011). Regelverket om pasientrettigheter er komplisert, og jeg er opptatt av at regelverket skal samsvare med den praktiske virkelighet i helsetjenesten og bidra til gode og forsvarlige pasientforløp. Samtidig skal og kan ikke

regelverket erstatte de helsefaglige vurderingene. Hvordan et pasientforløp arter seg varierer. Det er utfordrende å lage et regelverk som passer for alle de ulike pasientforløpene. Departementet utreder nå ulike alternativer. Forslaget fra representantene om at pasienten samtidig med fastsettelse av individuell frist for behandling også gis informasjon om behandlingstid- og sted, vil bli vurdert i dette arbeidet.

Fristbrudd, helseforetakenes ansvar og HELFOs formidlingsrolle

Jeg er også enig med forslagsstillerne i at praktiseringen av regelverket ved brudd på frist for nødvendig helsehjelp ikke har fungert godt nok.

De regionale helseforetakene (RHFene) har etter gjeldende rett ansvar for at pasientene i bostedsregionen tilbys nødvendig helsehjelp også etter at individuell fastsatt frist for prioritert helsehjelp er brutt. Dette ansvaret har ikke blitt fulgt godt nok opp av RHFene.

I praksis innebærer helseforetakenes ansvar for å yte nødvendig helsehjelp at foretakene må planlegge, evaluere og korrigere sin virksomhet slik at pasienter tilbys helsehjelp innen fastsatt frist slik at fristbrudd unngås. Dersom det i praksis viser seg at den fastsatte frist for behandling likevel ikke kan oppfylles innenfor helseforetaket, plikter helseforetaket å skaffe pasienten et annet behandlingstilbud, offentlig eller privat. Dette kan helseforetaket gjøre selv eller ved hjelp fra HELFO. Det at pasienten ved fristbrudd etter pasientrettighetsloven § 2-1 fjerde ledd, jf. prioriteringsforskriften § 6, også får et direkte krav på at HELFO bistår med å oppfylle rettigheten, innebærer ikke at RHFets ansvar for at pasienten får et tilbud bortfaller.

Helseforetakenes plikt til å yte forsvarlig helsehjelp innebærer også at pasienten skal gis den informasjon som *”vedkommende trenger for å ivareta sin rett”*, jf. pasientrettighetsloven § 2-1 tredje ledd. Det vises også til prioriteringsforskriften § 5 siste setning om plikt til å informere om HELFOs formidlingsrolle. Helseforetakets plikt til å gi informasjon fremgår av spesialisthelsetjenesteloven § 3-11. I forarbeidene forutsettes det at informasjonens form og innhold gis i forhold til pasientens forutsetninger. Krav til informasjonens form og innhold fremgår også av pasientrettighetsloven § 3-5 første og annet ledd som lyder:

”Informasjonen skal være tilpasset mottakerens individuelle forutsetninger, som alder, modenhet, erfaring og kultur- og språkbakgrunn. Informasjonen skal gis på en hensynsfull måte.

Helsepersonellet skal så langt som mulig sikre at pasienten har forstått innholdet og betydningen av opplysningene.”

I praksis innebærer regelverket at spesialisthelsetjenesten må vurdere om den informasjon som pasienten får, er gitt på en slik måte at pasienten har forstått innholdet. Et generelt informasjonsskriv om pasientens rettigheter ved tildeling av individuell frist for prioritert helsehjelp, vil for eksempel ikke være tilstrekkelig for å oppfylle lovens krav til informasjon og forsvarlig behandling der helseforetakene ser at fristen blir brutt.

I slike tilfeller må helseforetaket søke å skaffe pasienten et annet tilbud innen fristen. Dersom helseforetaket ser at frist for behandling blir brutt, skal de straks sørge for at pasienten blir informert. Pasienten må samtidig informeres om hvilke konsekvenser dette har for pasientens helse og hvilke rettigheter han/hun har i den forbindelse.

Jeg er opptatt av at helsetjenesten skal være forsvarlig og at pasientenes rettigheter skal ivaretas. Det er i den forbindelse svært viktig at helseforetakene oppfyller sine plikter og gir pasientene informasjon på en forståelig måte. Etter at det i fjor ble reist spørsmål ved om helseforetakene gir god og tydelig nok informasjon til pasientene om pasientrettigheter, fant jeg det nødvendig å klargjøre dette ansvaret i eget brev av 20. september 2010 til de regionale helseforetakene. Se vedlegg.

Jeg mener at sørge-for-ansvaret fortsatt bør ligge hos RHFene. Formidling av helsehjelp via HELFO er i dag et tilbud som pasientene selv kan velge om de vil benytte seg av. Forslaget om at helseforetaket umiddelbart skal informere om fristbrudd til HELFO, vil kunne bryte med pasientenes selvbestemmelsesrett og kan også være problematisk i forhold til bestemmelser om taushetsplikt.

Jeg ser likevel at det kan være behov for å tydeliggjøre RHFenes ansvar i enda større grad, enten ved lovendringer eller på annen måte. I forbindelse med den gjennomgang jeg nå vil gjøre, vil det også være naturlig å se på HELFOs rolle når det gjelder å ivareta pasienters tilgang til nødvendig helsetjeneste.

